

EMOTIKONY I EMOJI JAKO FORMA KOMUNIKACJI I WYRAŻANIA UCZUĆ W WIADOMOŚCIACH TEKSTOWYCH

IZABELA ZARADNA zajmuje się m.in. myślógrafiką, czyli graficzną prezentacją myśli. Brała udział w wielu konferencjach, w trakcie których przygotowywała graficzną prezentację tematów poruszanych w wystąpieniach. Prowadzi również szkolenia z zakresu rysunkowej prezentacji myśli, w których biorą udział nauczyciele chcący podnieść jakość swojego warsztatu nauczycielskiego, a także edukatorzy i inne osoby zainteresowane opanowaniem nowatorskich metod związanych z myślógrafiką. Ilustruje historie i legendy dla dzieci biorących udział w akcjach typu „lato w mieście” oraz „zima w mieście”, jak też dla dzieci wypoczywających na feriach i koloniach. Wybrane prezentacje myślógraficzne znajdują się na stronie internetowej izara. pl.

EMOTIKONY I EMOJI JAKO FORMA KOMUNIKACJI I WYRAŻANIA UCZUĆ W WIADOMOŚCIACH TEKSTOWYCH

IZABELA ZARADNA

KOMUNIKACJA OBRAZKOWA JAKO JEDEN Z ELEMENTÓW ROZWOJU LUDZKIEJ CYWILIZACJI

Jak powszechnie wiadomo, ludzkość od najdawniejszych czasów porozumiewała się za pomocą rysunków. Już prehistoryczni artyści uwieczniali swoje dzieła na kamieniach i płytkach wapiennych¹. Również anonimowi artyści kultury magdaleńskiej pozostawili po sobie wiadomości rysunkowe, które zostały utworzone między 14 000 a 10 000 lat przed naszą erą². Wizerunkami stworzonymi przez starożytnych artystów były naskalne malowidła, m.in. zwierząt.

W przeciwieństwie do języka pisanego, którego zasad należy się nauczyć, komunikacja rysunkowa jest możliwa do odczytania i zrozumienia przez przedstawicieli rodzaju ludzkiego niezależnie od

miejsca, czasu czy kręgu kulturowego. Jest ona na tyle uniwersalna, że niektórzy badacze i autorzy twierdzą wręcz, że nasza cywilizacja jest kulturą i cywilizacją głównie obrazkową³.

Obrazy, portrety stanowiły dla badaczy każdej dyscypliny wiedzy bardzo bogaty materiał do badań. Dzięki portretom i obrazom dotarła do nas informacja, jak wyglądali moiżni, ale także zwykli ludzie przeszłego świata, w co się ubierali, co jedli, jakie mieli zwyczaje i zachowania. Jakie wyrażali emocje, a nawet na jakie choroby zapadali⁴.

Już w czasach antycznych obrazy zaczęły stanowić uzupełnienie tekstu⁵, by stać się integralną częścią książki, czyniącą proces czytania zdecydowanie atrakcyjniejszym.

¹ Pignatti T. *Historia rysunku*, Arkady, Warszawa 2006, s. 7.

² Ibidem, s. 9.

³ Kobyliński S. *Kompas cywilizacji obrazkowej*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1982, s. 6.

⁴ <https://www.rm24.pl/nauka/news-na-co-chorowala-mona-lisa-jest-nowa-hipoteza,nld,2626921>, dostęp 2.05.2019.

⁵ Nowicka M. *Antyczna książka ilustrowana*, Ossolineum, Wrocław 1979, s. 6-9.

IZABELA ZARADNA

DOBRA PRAKTYKA

Przeгляд graficznych form porozumiewania się byłby niepełny bez opowieści rysunkowych, zwanych popularnie komiksami. Opowieści zawierające w sobie elementy komiksu możemy zauważyć już na płótnie nazywanym Dywanem z Bayeux, powstałym około roku 1070 a przedstawiającym w logicznym ciągu narracyjnym podbój Anglii przez Wilhelma I Zdobywcę⁶.

Jednym z pierwszych „współczesnych” komiksów był amerykański Yellow Kid, rysowany przez Richarda Feltona Outculta od 1896 roku⁷. Od tamtej pory opowieści rysunkowe rozwinęły się w wiele form, wykształciły tysiące bohaterów i zdobyły milionowe rzesze miłośników.

W ostatnich dekadach, mimo milionów pisanych i wydawanych książek, daje się zauważyć swoisty powrót do komunikacji opartej na rysunku. Jeżeli ktokolwiek uda się do jakiegokolwiek sklepu oferującego na przykład meble, które trzeba samodzielnie złożyć w domu, wraz z zakupionym towarem otrzyma instrukcję montażu, która jest wyłącznie rysunkowa. Powszechnie również wiadomo, że restauracje typu *fast food* zrezygnowały ze szczegółowych opisów serwowanych potraw, zastępując je zdjęciami z numerami bądź samą nazwą posiłku. Komunikacja, podobnie jak w czasach prehistorycznych, staje się graficzna i obrazkowa. Rysunkową instrukcję składania mebli zrozumie każdy, kto zakupi dany produkt, niezależnie od kręgu kulturowego, wyznania czy rasy. Komunikacja taka jest dla producentów prostsza, gdyż nie ma konieczności tłumaczenia instrukcji na wiele języków, zmniejszają się koszty oraz jest małe ryzyko błędnego przetłumaczenia na jeden z mniej popularnych języków. Język rysunkowy jest, jak to wspomniano wcześniej, bardzo uniwersalną formą komunikacji, formą co prawda uproszczoną, ale mogącą przekazać znaczne ilości informacji.

KOMUNIKACJA ZA POŚREDNICTWEM URZĄDZEŃ TELEINFORMATYCZNYCH

Jednym z początkowych założeń Internetu było umożliwienie kontaktu i przesyłania danych pomiędzy ośrodkami akademickimi w Stanach Zjednoczonych⁸. Obecnie sieć teleinformatyczna, w tym sieć telefonii komórkowej i sieć Internet, stały się obszarami, w których kwitnie komunikacja międzyludzka. Powstały fora internetowe, portale społecznościowe, komunikatory, poczta mailowa i wiele innych narzędzi, które mają służyć komunikacji oraz wymianie danych pomiędzy użytkownikami sieci.

Jak każda forma komunikacji, także i informacje tekstowe, przesyłane za pośrednictwem Internetu bądź telefonu, doczekały się własnych, specyficznych dla tej formy kontaktu zasad i reguł.

Za początek wiadomości tekstowych przesyłanych za pośrednictwem sieci teleinformatycznej uznaje się krótką informację przestaną 3 grudnia 1992 roku, kiedy to brytyjski inżynier wystąpił do swojego znajomego tekst „Merry Christmas”⁹. Ponieważ ówczesne telefony nie miały jeszcze możliwości wpisywania tekstu, wiadomość została wysłana z komputera stacjonarnego. Za twórcę krótkich wiadomości tekstowych uważa się natomiast Niemca Freidhelma Hillebrandta z międzynarodowego zespołu badawczego Groupe Special Mobile¹⁰. Po przeanalizowaniu długości tekstów na kartkach pocztowych zaproponował dla pojedynczej wiadomości SMS długość 160 znaków. Z uwagi na ówczesne stosunkowo wysokie koszty wysłania pojedynczego SMS-a, a także kłopotliwą procedurę jego napisania, zaistniała konieczność takiego zredagowania wiadomości, aby w krótkim tekście zawrzeć jak najwięcej istotnych szczegółów. Zapoczątkowało to rewolucję w porozumiewaniu się za

⁸ Puchala M. *Komunikatory internetowe zagrożeniem dla dzieci* [w:] Bednarek J., Andrzejewska A. [red.] *Cyberświat. Możliwości i zagrożenia*. Praca zbiorowa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2009, s. 151.

⁹ <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/pierwszy-sms-wyslany-3-grudnia-1992-roku/2pmqzql>, dostęp 2.05.2019.

¹⁰ Ibidem.

⁶ Toeplitz K.T. *Sztuka komiksu*, Czytelnik, Warszawa 1985, s. 14.

⁷ Ibidem, s. 31-35.

EMOTIKONY I EMOJI JAKO FORMA KOMUNIKACJI I WYRAŻANIA UCZUĆ W WIADOMOŚCIACH TEKSTOWYCH

pośrednictwem krótkich wiadomości tekstowych, które stawały się coraz prostsze w formie i treści, przekazując jednocześnie coraz więcej informacji za pomocą znaków graficznych.

EMOTIKONY JAKO FORMA KOMUNIKACJI W WIADOMOŚCIACH TEKSTOWYCH

Wraz z uproszczeniem form komunikacji nastąpiła swoista ewolucja przekazywanych wiadomości do coraz bardziej zwartych komunikatów, które jednocześnie miały przekazać jak najwięcej informacji. Nieocenioną pomocą w tym przypadku stały się emotikony, nazwane również „emotkami” lub „mordkami” albo „bużkami”.

Emotikonem nazywamy ideogram złożony z ciągu znaków typograficznych mających wyrazić i przekazać odbiorcy nastrój osoby tworzącej wiadomość. Utworzony w ten sposób ciąg znaków jest odzwierciedleniem wyrazu twarzy, zwykle odwróconym w stosunku do tekstu o 90 stopni.

Na przykład: uczucie zadowolenia wyraża się emotikonem :-), natomiast smutek znakiem :-(

Użyte zostały tutaj znaki typograficzne w postaci dwukropka, myślnika oraz odpowiednio ułożonego nawiasu. Współczesne telefony oraz komunikatory automatycznie przekształcają tak użytą emotikonę w emoji, o których będzie mowa w dalszej części artykułu.

Samo słowo „emotikon” pochodzi z połączenia dwóch słów: „emotion” oraz „icon”¹¹.

Przyjmuje się, że pierwszy emotikon został wysłany mailem w 1982 roku. Miał on postać uśmiechniętej twarzy, czyli :-). Autorem był informatyk z Carnegie Mellon University Scot Fahlmann¹². Autor emotikonu podszedł do zagadnienia bardzo poważnie, proponując, aby informacje, które są żartem, oznaczać emotikonem :-), natomiast tekst, który nie jest żartem – :-(

Jednak użytkownicy emotikonów twierdzą, że ojcem tego sposobu wyrażania emocji był nie kto inny, jak amerykański prezydent Abraham Lincoln, gdyż w transkrypcji jednej z jego przemów odnaleziono znak, który może być emotikonem:

the front of the platform and spoke as follows :

THE PRESIDENT'S SPEECH.

FELLOW-CITIZENS : I believe there is no precedent for my appearing before you on this occasion, [applause] but it is also true that there is no precedent for your being here yourselves, (applause and laughter ;) and I offer, in justification of myself and of you, that, upon examination, I have found nothing in the Constitution against. [Renewed applause.] I, however, have an impression that there are younger gentlemen

ŹRÓDŁO: Zrzut ekranu z New York Times, 19.01.2009, <https://cityroom.blogs.nytimes.com/2009/01/19/hfo-emoticon/>, dostęp 3.05.2019.

¹¹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Emotikon>, dostęp 3.05.2019.

¹² <https://natemat.pl/184357,sa-emotikony-sa-emoji-wbrew-pozorom-jest-tez-pomiedzy-nimi-roznica>, dostęp 03.05.2019.

IZABELA ZARADNA

DOBRA PRAKTYKA

Niezależnie od tego, kogo uznamy za „ojca” lub nawet „dziadka” emotikonów, faktem jest, że od czasu pierwszego ich użycia w wiadomości tekstowej przestanej za pośrednictwem Internetu nastąpiła rewolucja w sposobie wyrażania całej gamy uczuć lub czynności. Z wiadomości tekstowych wysyłanych drogą elektroniczną emotikony przeszły do wiadomości pisanych odręcznie na kartce papieru, kartce pocztowej, pisanych na klawiaturze komputera, a następnie drukowanych, jak i jako uzupełnienie listu lub pozdrowień.

Z czasem niektórzy użytkownicy zaczęli wysyłać emotikony bez „noska”, czyli bez myślnika, co jeszcze uprościło przekaz wiadomości, lecz w żaden sposób nie zmieniło jej znaczenia.

Uproszczony emotikon żartu ma wygląd :), natomiast ciąg znaków typograficznych oznaczający smutek prezentuje się następująco :(Po usunięciu znaku myślnika ze środkowej części emotikona następuje jego uproszczenie i możliwość szybszego wpisania w tekst.

Początkowe oznaczenia emotikonów jako „smutnej” i „wesolej” twarzy dzięki pomysłowości i kreatywności użytkowników ewoluowały w dziesiątki znaczeń. Można nimi oddać już nie tylko emocje, ale także treść dużej części wiadomości. Mogą stanowić miłe dla odbiorcy uzupełnienie wiadomości, a jeden znak graficzny może zastąpić długi opis.

Najczęściej używane emotikony mają następujący wygląd i orientacyjne znaczenie:

:-) – uproszczone :) – uśmiech, żart
 :-(– uproszczone :(– smutek, żal
 :-D – uproszczone :D – szeroki uśmiech, głośny śmiech
 :-P – uproszczone :P – pokazanie języka
 :-\ – uproszczone :\ – niezadowolenie, sceptycyzm
 :-l – uproszczone :l – powaga
 :-* – uproszczone :* – pocałunek, buziak
 :-O – uproszczone :O – zaskoczenie
 :-X – uproszczone :X – milczenie
 :'-(– uproszczone :(– płacz

;-) – uproszczone ;) – mrugnięcie
 }:-(– uproszczone }:(lub >: – zły
 <3 – serce

Oprócz tych emotikonów możliwe są jeszcze ich kombinacje. Kilka przykładów w wersji uproszczonej:

;X – nic nie powiem z mrugnięciem (np. moja sódka tajemnica – interpretacja autorki)
 :*) – pocałunek z uśmiechem
 :)) – dużo uśmiechów
 ;P – pokazanie języka z mrugnięciem

Rozwój technologii przesyłania wiadomości tekstowych połączonej z kreatywnością użytkowników pozwoliły stworzyć formy pośrednie pomiędzy emotikonami a emoji. Przykładem takich znaków graficznych będą na przykład emotikony nazywane japońskimi znakami tekstu. Poniższe emotikony są uproszczonymi wersjami emotikonów japońskich, nazywanych także „mangowymi”, ograniczonymi do znaków typograficznych dostępnych z poziomu klawiatury qwerty:

(n_n) – uśmiech
 (._.) – zmartwienie
 (-_-) – sen, zmęczenie
 (:_:) – płacz
 (@_@) – zakręcenie, zmieszanie
 (o_o) – zaskoczenie
 (!_!) – smutek
 (*^*) – zdumienie
 (^_^) – szczęśliwy
 (^o^) – bardzo szczęśliwy
 (^o^) – zadowolony
 (x.x) – martwy
 (= _ =) – znudzony
 (*_*) – kochający coś
 (o_O) – nieufny
 (*O*) – niesamowite
 (o_o) – poważnie?
 (;o;) – rozptakany, zrozpaczony
 (._) – poważny
 (u_u) – smutny, senny
 (x0x) – nie!
 (-_o) – mrugnięcie

EMOTIKONY I EMOJI JAKO FORMA KOMUNIKACJI I WYRAŻANIA UCZUĆ W WIADOMOŚCIACH TEKSTOWYCH

8(>_<)8 – zazdrosny
(9_9) – niemogący zasnąć, niewyspany
(~o~) – szalony
=^.^= – kot

W uproszczonych wersjach tych emotikonów usuwany jest nawias, np.

-_o – mrugnięcie
,_’ – poważny
^_^ – szczęśliwy

Jak widać, powyższe emotikony dają o wiele więcej możliwości wyrażania nastroju niż wcześniejsze.

W przypadku zaawansowanych, tzw. japońskich emotikonów wykorzystywane są znaki z pisma japońskiego bądź też znaki specjalne dostępne z klawiatury komputera. Ze względu na trudniejszy dostęp do tych znaków, używane są one bardzo rzadko.

(◡‿◡)

Charakterystycznym emotikonem jest tzw. *lenny face*, która oznacza pewien dystans do odczytanej wiadomości lub przekazanej informacji:

Powyższy emotikon, z uwagi na skomplikowaną strukturę, trudną do uzyskania za pośrednictwem znaków typograficznych, najczęściej jest kopiowany w całości z Internetu i po wklejeniu w wiadomość

- \ (ツ) / -

przesyłany do odbiorcy. Podobny proces zachodzi w przypadku innych emotikonów o skomplikowanej strukturze, jak np. emotikon „nie wiem”:

Podobnie rzadko używane są tzw. rosyjskie wersje emotikonów. Od typowych znaków różnią się one tym, że zostały uproszczone wyłącznie do uśmiechu, np.)))

Przy czym, im więcej nawiasów wstawionych zostało do tekstu, tym więcej uśmiechów przesyła nadawca wiadomości.

EMOJI JAKO KOLEJNY POZIOM GRAFICZNEGO PRZEKAZYWANIA UCZUĆ ORAZ WIADOMOŚCI

Rozwój technologii oraz usprawnienie przesyłania wiadomości tekstowych umożliwiły wykorzystanie zdecydowanie bardziej wyszukanych metod przekazywania uczuć i informacji w wiadomościach tekstowych. Wyrazem tego są emotikony przesyłane w wersjach obrazkowych, czyli tzw. emoji.

Stosowanie większości standardowych emotikonów ograniczone jest do znaków typograficznych używanych w klawiaturze qwerty. Emoji natomiast znoszą te ograniczenia. Znacznie większy zakres możliwości stosowania emoji spowodował, że w chwili obecnej w wiadomościach tekstowych przesyłanych za pośrednictwem telefonu lub Internetu rzadko stosuje się typowe emotikony. Oprogramowanie smartfona lub algorytmy programu społecznościowego automatycznie i w sposób niezauważalny dla użytkownika zamieniają typowy emotikon w emoji, np. emotikon :) czyli obrazek uśmiechniętej twarzy zamieniany jest automatycznie w emoji:

Podobna procedura dotyczy praktycznie wszystkich typowych emotikonów. Ponadto użytkownicy w swoich smartfonach otrzymują setki jeśli nie tysiące emoji do stosowania przy różnych okazjach i w różnych okolicznościach. Eliminuje to konieczność wpisywania z klawiatury wymaganych znaków typograficznych. W gotowych zestawach do wykorzystania, dostarczonych z oprogramowaniem telefonu, znajdują się „klasyczne” emotikony, jak też emoji. Mogą być to zarówno typowe emoji powstałe z emotikonów omawianych powyżej, jak również emoji nieco zmodyfikowane:

IZABELA ZARADNA

DOBRA PRAKTYKA

W tym przypadku również przekazany został uśmiech, lecz w nieco innej formie graficznej.

Wśród dostępnych emotikonów znajdują się wizerunki ludzi, zwierząt, przedmiotów, roślin, wykonywanych zawodów, stanów pogody, środków transportu, słowem – wizerunki wszystkiego, co nas otacza, na przykład:

radości

smutku i płaczu

miłości, żartów z czegoś lub kogoś

szoku, przerażenia, zdziwienia

gniewu, zazdrości, wściekłości

albo przedstawicieli różnych zawodów

jest też emoji nauczyciela

ras ludzi

zwierząt, natury

i pogody

Na powyższym przykładzie można stwierdzić, że jesteśmy codziennymi odbiorcami emoji nadawanych w formie prognozy pogody.

Oprócz wymienionych przykładów istnieje jeszcze tysiące innych emoji, które z uwagi na uniwersalny rysunkowy język są zrozumiałe nawet dla osób, które po raz pierwszy spotykają się z konkretnym wyrażeniem graficznym.

W nowych programach dostępnych w smartfonach oraz na portalach społecznościowych użytkownicy mają możliwość generowania własnych emotikonów oraz emoji. Jedynym ograniczeniem w takim przypadku jest wyłącznie wyobraźnia i kreatywność użytkownika.

STOSOWANIE ZNAKÓW INTERPUNKCYJNYCH W EMOTIKONACH ORAZ EMOJI. ZASADY ICH STOSOWANIA W WIADOMOŚCIACH

Jak poddaje na swoich stronach internetowy Słownik Języka Polskiego PWN, zasady używania emotikonów nie są uregulowane w żadnych regułach pisowni¹³. Jednakże ogólnym zaleceniem jest to, aby nie używać emotikonów w oficjalnej korespondencji, a ograniczać się do przekazywania ich w wiadomościach prywatnych. Jak podaje słownik na przywołanej powyżej stronie, tradycyjnej

¹³ <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/interpunkcja-a-emotikony;12819.html>, dostęp 3.05.2019.

EMOTIKONY I EMOJI JAKO FORMA KOMUNIKACJI I WYRAŻANIA UCZUĆ W WIADOMOŚCIACH TEKSTOWYCH

interpunkcji nie powinno się mieszać z emotikonami. Czyli po wstawieniu znaczka nie należy wstawiać przecinka, kropki itp. Pomimo że często używana jest forma żeńska: emotikona, właściwą formą jest rzeczownik formy męskiej: emotikon¹⁴.

Jak wynika z pragmatyki użytkowania emotikonów, należy oddzielać je od reszty zdania spacją. Ponieważ emotikon składa się ze znaków graficznych, brak spacji może spowodować pewne nieporozumienia, na przykład zdanie, w którym po dwukropku użyto spacji: „Jak powszechnie wiadomo, znak :P jest znakiem graficznym”. I dla porównania zdanie, w którym po dwukropku spacji nie użyto: „Jak powszechnie wiadomo, znak :P jest znakiem graficznym”.

Jedno i drugie określenie jest prawdą, z tym że w pierwszym przypadku określenie znaku graficznego odnosi się do litery „P”, natomiast w drugim do emotikona „:P” – czyli pokazania języka.

Kolejną zasadą jest zachowanie umiaru, jeśli chodzi o ilość emotikonów lub emoji w tekście.

Emotikony i emoji możemy stosować w następujących sytuacjach:

- w prywatnej korespondencji,
- gdy chcemy wyrazić emocje,
- gdy wysyłamy krótką, zwięzłą wiadomość.

Emotikonów oraz emoji nie powinno się używać w następujących sytuacjach:

- x – w oficjalnej korespondencji,
- x – podczas składania kondolencji,
- x – w wiadomościach wysyłanych obcokrajowcowi. Należy w tym przypadku pamiętać, że emotikon używany i mający określone znaczenie

w jednym kraju może oznaczać coś zupełnie innego w innym kraju. Stąd łatwo o nieporozumienie lub wręcz obrażenie adresata wiadomości. Na przy-

kład emoji przedstawiające machającą dłoń w krajach Europy oznacza zwykłe pożegnanie, natomiast w Chinach znaczy zerwanie przyjaźni w niezbyt miłych okolicznościach. Aby zapobiec nieporozumieniom w przesyłaniu emoji w wiadomościach tekstowych między różnymi krajami jedna z londyńskich firm poszukiwała wręcz specjalnego tłumacza¹⁵.

ZAKOŃCZENIE

Emotikony oraz emoji z uwagi na swój uniwersalny charakter stały się językiem zrozumiałym dla wszystkich, niezależnie od kręgu kulturowego. Jednakże ich nieostrożne używanie może spowodować nieporozumienia, dlatego podczas wysyłania prywatnej wiadomości zawierającej emoji lub emotikony należy zachować najzwyczajniejszy zdrowy rozsądek.

Emotikony, a zwłaszcza emoji są tak popularne na całym świecie, że tworzone są filmy, których głównymi bohaterami są emoji. W roku 2017 miała miejsce premiera filmu produkcji USA zatytułowanego „Emotki”, w którym emoji ratują swój świat przed zagładą¹⁶.

Innym przykładem „ogólnoświatowego sukcesu” emoji i emotikonów są konkursy telewizyjne, w trakcie których uczestnicy muszą na podstawie sekwencji emoji odgadnąć np. tytuł filmu, książki, przysłowie itp. Konkursy takie dostępne są np. na kanale YouTube¹⁷. Spróbujmy zatem odgadnąć tytuł słynnego filmu zapisanego za pomocą emoji (rozwiązanie pod filmografią):

¹⁵ <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/tlumacz-emoji-co-znacza-emotikony-w-roznych-kulturach/9zn9b8j>, dostęp 3.05.2019.

¹⁶ Film *Emotki*, reż. Tony Leondis, USA, 2017.

¹⁷ <https://youtu.be/2Xx4PV0kBDU>, dostęp 3.05.2019.

¹⁴ Ibidem.

IZABELA ZARADNA

DOBRA PRAKTYKA

Emotikony oraz emoji użytkowane są w niemalże każdej wiadomości prywatnej. Nie ma tutaj znaczenia, czy jest to wiadomość przesyłana za pośrednictwem telefonu lub Internetu, czy też napisana odręcznie na kartce papieru. Umieszczona w wiadomości doskonale uzasadnia powiedzenie, że jeden obraz może powiedzieć więcej niż tysiąc słów. ●

BIBLIOGRAFIA

1. Bednarek J., Andrzejewska A. [red.] *Cyberświat. Możliwości i zagrożenia*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2009.
2. *Bikablo 2.0 – słownik myślenia wizualnego*, neuland.com
3. Kobyliński S. *Kompas cywilizacji obrazkowej*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1982.
4. Nowicka M. *Antyczna książka ilustrowana*, Ossolineum, Wrocław 1979.
5. Pignatti T. *Historia rysunku*, Arkady, Warszawa 2006.
6. Rohde M. *The Sketchote Handbook*, Pearson Peachpit 2012.
7. Smith S. *Jeden rysunek dziennie*, Wydawnictwo Olesiejuk, Ożarów Mazowiecki 2015.
8. Toeplitz K.T. *Sztuka komiksu*, Czytelnik, Warszawa 1985.

NETOGRAFIA

1. *Emotikony a emoji – różnice*, <https://nate-mat.pl/184357,sa-emotikony-sa-emoji-wbrew-pozorom-jest-tez-pomiedzy-nimi-roznica>, dostęp 3.05.2019.
2. *Na co chorowała Mona Lisa*, <https://www.rmfm24.pl/nauka/news-na-co-chorowala-mona-lisa-jest-nowa-hipoteza,nld,2626921>, dostęp 2.05.2019.
3. *Pierwszy SMS*, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/pierwszy-sms-wyslany-3-grudnia-1992-roku/2pmqzql>, dostęp 2.05.2019.
4. *Praca dla tłumacza emoji*, <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/tlumacz-emoji-co-znacza-emotikony-w-roznych-kulturach/9zn9b8j>, dostęp 3.05.2019.
5. *Transkrypcja przemówienia A. Lincolna*, <https://cityroom.blogs.nytimes.com/2009/01/19/hfo-emoticon>, dostęp 3.05.2019.
6. *Wikipedia*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Emotikon>, dostęp 3.05.2019.
7. *Zasady interpunkcji przy stosowaniu emotikonów*, <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/interpunkcja-a-emotikony;12819.html>, dostęp 3.05.2019.

FILMOGRAFIA

1. *Emotki*, reż. Tony Leondis, USA, 2017.
2. *Konkurs emoji na YouTube*, <https://youtu.be/2Xx4PV0kBdU>, dostęp 3.05.2019.

Rozwiązanie: Gangster, Marlon Brando, łeb konia, włoska flaga, czyli „Ojciec chrzestny”.